

عرض کردیم که امام سجاد (ع) به بیان حق صوم پرداختند. ما توضیح اجمالی دادیم و بیان کردیم که این فراز از بیان امام به چه معناست.

ابتدا چند کلمه‌ای درباره اهمیت روزه بیان می‌کنم، سپس انشاءالله به حق صوم که در کلام امام سجاد (علیه‌السلام) آمده است، خواهیم پرداخت.

اهمیت صوم

روزه از جمله واجباتی است که هم در قرآن کریم و هم در روایات معصومین (علیهم‌السلام) بر آن سفارش و تأکید شده است خداوند در قرآن می‌فرماید: «كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ»؛^۱ بر شما روزه واجب گردید، همان‌گونه که بر پیشینیان واجب شده بود، تا شاید به تقوا دست یابید.

«کتب» به معنای وجوب است؛ یعنی بر شما واجب شد، همان‌طور که بر پیشینیان واجب شده بود.

طبق نقل برخی از روایات، روزه تنها بر انبیای پیشین واجب بوده است؛ یعنی تمام انبیا از ابتدا مکلف به روزه بودند، اما عمومی شدن این تکلیف از زمان پیامبر خاتم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و منحصر به امت محمد (ص) است. این نیز در واقع، بر اساس دعای چهل و پنجم صحیفه سجادیه، به خاطر شرافت امت پیامبر بوده که این تکلیف به طور اختصاصی برای امت پیامبر ثابت شده است. البته برخی از اهل تحقیق نیز معتقدند که نه تنها انبیا، بلکه برخی از ادیان گذشته نیز چنین تکلیفی داشته‌اند، اما نه به این شکل. حتی در میان یهود نیز شکلی از روزه وجود داشته است. این اختصاص به انبیا بدون امت‌ها، چندان روشن نیست.

حال چه این تکلیف مختص به انبیا بوده باشد و چه امت‌های دیگر نیز از آن برخوردار و مکلف به آن بوده‌اند، در هر صورت، این یک واجبی است که تقوا به عنوان ثمره و نتیجه آن قرار داده شده است.

در روایات نیز این تأکید نسبت به روزه دیده می‌شود. زُراره از امام باقر (علیه‌السلام) نقل می‌کند: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسِ الْأَشْيَاءِ: عَلَى الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّوْمِ وَالْحَجِّ وَالْوَلَايَةِ». سپس در ادامه می‌فرماید: و رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) فرمود: «الصَّوْمُ جَنَّةٌ مِنَ النَّارِ». اینکه اسلام بر پنج چیز بنا شده: نماز، زکات، روزه، حج و ولایت، و خود اینکه روزه را در شمار اینها نقل کرده، نشان‌دهنده آن است که واجبی بسیار مهم است. سپس خود امام (علیه‌السلام) این کلام رسول خدا را نقل کرده که روزه سپر آتش است. در ادامه، در سخن امام سجاد (ع) توضیح خواهیم داد؛ زیرا امام سجاد (علیه‌السلام) نیز همین نکته را فرموده‌اند، یعنی اینکه چگونه سپر آتش است.

به هر حال، صوم از مهمترین واجبات است و آثار مادی و معنوی فراوانی دارد. پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) می‌فرماید: «نَوْمُ الصَّائِمِ عِبَادَةٌ، وَ نَفْسُهُ تَسْبِيحٌ». خواب روزه‌دار عبادت است، نفسش تسبیح است. نمی‌فرماید فایده تسبیح دارد یا ثواب تسبیح دارد؛ می‌فرماید: خودش تسبیح است. با اینکه نفس است، نه ذکر است و نه سخن؛ همین که راه می‌رود یا نشسته یا خوابیده، نفس می‌کشد، این نفسش تسبیح خداست. چنین عبادتی که رنگ و بوی دیگری به همین اعمال عادی انسان می‌دهد،

^۱ سوره بقره، آیه ۱۸۳

بسیار مهم است. ما باید حق چنین عبادت مهمی را بشناسیم.

من فقط همین چند کلمه را در باب اهمیت صوم خواستم بیان کنم، تا پس از آن بگوییم چه حقی به گردن ما دارد؟

«و الحمد لله رب العالمین»